РЕГІОНАЛЬНЕ ГЕНДЕРНЕ ЗАКОНОДАВСТВО КРАЇН АФРИКИ: ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНКИ

ЗАГРІШЕВА Надія Володимирівна - кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права ВНЗ «Київський університет ринкових відносин»
https://orcid.org/0000-0002-3605-8912
УДК 342.7
DOI: https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2024.4.52

У статті досліджується становлення та еволюція регіонального гендерного законодавства країн Африки крізь призму захисту прав жінок та протидії дискримінації. Автор аналізує конституційні положення окремих африканських країн (ПАР, Гана, Замбія) у порівнянні з Конституцією України, підкреслюючи загальну тенденцію до визнання прав людини як фундаментальної складової правопорядку. Особлива увага приділена міжнародним та регіональним правовим актам, зокрема Африканській хартії прав людини і народів (1981) та Протоколу Мапуту (2003), які стали правовою основою для створення механізмів захисту прав жінок на континенті. Протокол Мапуту окреслюється як ключовий документ, що юридично закріплює репродуктивні права, забороняє шкідливі традиційні практики (зокрема жіноче обрізання), вимагає рівного доступу жінок до освіти, правосуддя та участі у політичному житті.

У статті також наводяться приклади практичного застосування цих актів - зокрема судові рішення в Сьєрра-Леоне (щодо заборони вагітним дівчатам відвідувати звичайні школи) та в Замбії (щодо справи про зґвалтування учениці вчителем). Вони демонструють ефективність регіональних правозахисних механізмів у боротьбі з дискримінацією.

Наукова новизна полягає в системному аналізі впливу регіональних актів на національні правові системи та формування правової культури рівності. Методологія включає нормативно-правовий аналіз, індуктивно-дедуктивний та аналітичний методи. Стаття є внеском у розвиток української правової науки в частині порівняльного аналізу систем захисту прав жінок.

Ключові слова: гендер, гендерне законодавство, гендерна рівність, міжнародне регулювання гендерної рівності, гендерна політика, захист прав жінок, дискримінація, права людини, міжнародний правовий акт, нормативно-правовий акт, правове регулювання.

Постановка проблеми

У Конституції України словосполучення «права і свободи людини» зустрічається 20 разів, і кожне його використання відображає певний правовий статус особи. Це супроводжується посиланнями на систему нормативно-правових актів як міжнародного, так і національного рівнів. Така частота згадувань підкреслює ключову роль правового врегулювання у сфері прав людини, важливість їх чіткого юридичного формулювання та класифікації. [1]

В конституціях країн Африки згадування про права людини подається в різних інтерпретаціях. Так, Конституція Республіки Гана 1992 року (з поправками до 1996 року) є основним правовим документом, що гарантує права людини та громадянина і містить низку положень, спрямованих на захист основоположних свобод та прав громадян. У преамбулі підкреслюються прагнення народу до забезпечення свободи, справедливості та захисту основоположних прав людини. Особливістю цієї Конституції є по-

ложення про створення та дію Комісії з прав людини та адміністративної справедливості, діяльність якої направлена за захист прав людини та боротьбу з корупцією. [2]

Конституція Південно-Африканської Республіки (далі - ПАР) 1996 року є однією з найпрогресивніших у світі щодо захисту прав людини та громадянина. Враховуючи складне історичне минуле земель ПАР, у нормативно-правовому акті закріплено бажання «... створити суспільство, засноване на демократичних цінностях, соціальній справедливості та основоположних правах людини». [3]

Як і Конституція України, так і Конституція Гани, Конституція ПАР зазнали значного впливу з боку міжнародних правових актів. Вперше на міжнародному рівні права людини закріплені у Загальній декларації прав людини від 10 грудня 1948 року. [4] На розробку та прийняття зазначеного міжнародного правового акту вплинули трагедії Світових війн: Першої та Другої. Вони унесли життя мільйонів людей і змусили людство замислитися, розробити і упровадити законодавство щодо недопущення такого у майбутньому. При цьому вектор нашого дослідження буде спрямований на вузький сектор, а саме: гендерне законодавство. Оскільки гендерна рівність, відсутність дискримінації за кольором шкіри, віком, статтю тощо є проявами розвинутого суспільства, суспільства в якому найголовнішою цінністю є дотримання та захист прав людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Висвітленням захисту прав жінок, усуненню дискримінаційних проявів та встановленню гендерної рівності присвячено праці наступних українських науковців: О.М. Руднєва, [5] К.І. Чижмар [6] та інших.

В працях українських науковців відсутні дослідження, присвячені вивченню регіонального гендерного законодавства, захисту прав жінок та усуненню дискримінації на Африканському континенті.

Метою цієї статті є дослідження ґенези та упровадження регіонального гендерного законодавства щодо захисту прав жінок та усунення дискримінації на прикладі деяких країн Африки.

З огляду вищевикладеного **наукова новизна** полягає у формуванні знань щодо регіонального гендерного законодавства країн Африки, дослідженні змін у захисті прав жінок та проявів дискримінації на національному рівні його впливом.

В процесі написання цієї статті використано **наступні методи**, які дозволили всебічно розкрити формування прав жінок та їх захисту на регіональному рівні та усунення дискримінації. Зокрема, застосовано такі основні методи:

1. Нормативно-правовий аналіз – дослідження змісту регіонального законодавства .
2. Індуктивно-дедуктивний метод – застосовано для формулювання загальних висновків щодо забезпечення права жінок на освіту на основі аналізу конкретних прикладів (позитивна практика та порушення в Танзанії, Нігерії, Уганді тощо).
3. Аналітичний метод – використано для виявлення зв'язку між правом жінки на освіту та іншими правами (на працю, участь у суспільному житті, гідність), що дало змогу показати системну природу порушень.

Виклад основного матеріалу

З цією метою доцільно дослідити правову природу прав людини. Права людини - комплекс юридичних можливостей, обумовлених існуванням людини в суспільстві. Право виступає мірою свободи і зміст його в тому, щоб узгодити свободу окремої людини зі свободою інших членів суспільства, дотримуючись принципу рівності. Право виступає як засобом забезпечення свободи, так і істотним засобом обмеження неузгоджених з суспільними потребами і уявленнями людей про добро і справедливість рівня свободи й обсягу влади. Встановлювані заборони й обмеження повинні бути доцільними з погляду гарантій свободи, а отже, і справедливими. [7, с. 11]

Вкрай важливим питанням для африканських країн наразі є уникнення дискримінації, особливо щодо статі. У сучасних умовах, коли активно діють міжнародні правозахисні організації, важко приховувати інформа-

цію про дискримінацію в будь-якій країні. Стурбованість ситуацією з цього приводу в будь-якій країні світу не можна розглядати як втручання в її внутрішні справи. Міжнародне співтовариство розробляє ефективні механізми контролю в гуманітарній сфері, а країни, що толерують порушення прав жінки, зазнають економічного і політичного тиску з боку міжнародної громадськості.

Правове регулювання прав людини на континенті Африка здійснюється на підставі міжнародного гендерного законодавства, яке включає наступні акти: Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності (1951); Конвенція про охорону материнства (1952); Конвенція про політичні права жінок (1953); Конвенція про громадянство одруженої жінки (1957); Конвенція щодо дискримінації у сфері найму та праці (1958); Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960); Конвенція про згоду та взяття шлюбу, шлюбний вік і реєстрацію шлюбу (1962); Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) (1979) тощо.

До регіональних актів гендерного законодавства відносяться: Міжнародна конвенція про припинення злочину апартеїду і покарання за нього 1973 року; Міжнародна конвенція проти апартеїду в спорті 1985 року; Африканська хартії прав людини і народів 1986 року (далі - Хартія або Африканська хартія) та Протокол до Африканської хартії прав людини і народів про права жінок в Африці (далі - Протокол Мапуту). [8, 9]

Аналіз Африканської хартії прав людини і народів 1981 року (набула чинності у 1986 році), а також оцінка механізмів її реалізації, обрані як предмет дослідження з огляду на потребу підвищення ефективності функціонування цього правового документа, зокрема у сфері забезпечення прав жінок. У червні 1980 року під час конференції міністрів, що проходила в Банжулі (Гамбія), було представлено проєкт Хартії, підготовлений експертною групою у Дакарі в листопаді 1979 року. Документ охоплював 60 статей і передбачав створення Африканської комісії з прав людини і народів із мандатом на дорадчу та дослідницьку діяльність. Спочатку конференція розглянула лише перші сім статей, що зумовило скликання додаткового засідання в січні 1981 року, на якому Хартія була остаточно схвалена і передана державам-членам Організації африканської єдності на ратифікацію.

Офіційне набрання чинності Хартією відбулося 21 жовтня 1986 року після її ратифікації простою більшістю відповідно до статті 63(3). Єгипет приєднався до Хартії 20 березня 1984 року, висловивши заперечення щодо статей 8, 9 та 18(3), що стосуються свободи совісті та релігії, права на інформацію, а також ліквідації дискримінації щодо жінок і захисту жінок і дітей, мотивуючи це розбіжністю з принципами ісламського права. Станом на 2025 рік Хартію ратифікували 54 із 55 держав-членів Африканського Союзу; останньою країною, що приєдналася до неї, став Південний Судан, який ратифікував документ 23 жовтня 2013 року.

Африканська хартія вирізняється серед міжнародних правових актів тим, що об'єднує у своєму змісті як громадянські та політичні, так і економічні, соціальні та культурні права. У її преамбулі наголошується на тому, що досягнення соціально-економічних прав є необхідною умовою реалізації громадянських та політичних свобод. До числа захищених нею прав належать: право на власність, на працю в умовах рівності та гідності, на рівну оплату праці, на фізичне та психічне здоров'я, на освіту, на участь у культурному житті суспільства, а також права осіб літнього віку й непрацездатних громадян на спеціальний захист. Окрім цього, Хартія визначає обов'язки держави щодо підтримки моральних і традиційних цінностей та забезпечення добробуту сім'ї.

Усього документ містить 68 статей, з яких перші 14 зазвичай класифікуються як ті, що регламентують громадянські та політичні права. Йдеться, зокрема, про заборону тортур і свавільного позбавлення волі, свободу слова, зібрань, совісті, еміграції, рівність перед законом, гідність особи, таємне голосування, недискримінацію, право на об'єднання та доступ до інформації.

Згідно зі статтею 2, кожна особа має право на користування правами та свободами, визнаними та гарантованими цією Хартією без жодної дискримінації, зокрема за озна-

ками раси, етнічного походження, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження чи іншого статусу. Стаття 3 встановлює, що всі особи є рівними перед законом та мають право на рівний правовий захист. У статті 18(3) зазначено, що держава зобов'язана забезпечити усунення дискримінації щодо жінок і дітей, а також захистити права цих категорій населення відповідно до міжнародних стандартів. Хартія підкреслює не лише формальну рівність, а й фактичну, тобто вимагає від держав активних заходів для подолання структурної нерівності, зокрема щодо жінок, меншин, дітей та осіб з інвалідністю.

Водночас, на відміну від деяких міжнародних договорів, Хартія не містить чіткого визначення поняття «дискримінація», і його зміст розкривається через практику Африканської комісії з прав людини і народів (далі - Комісія). Зокрема, у справі Zimbabwe Human Rights NGO Forum v. Zimbabwe (2006) Комісія наголосила, що дискримінація – це будь-яке диференційоване ставлення, що позбавляє особу чи групу доступу до прав і свобод на підставі заборонених ознак, зазначених у статті 2. Таким чином, Африканська хартія розглядає недискримінацію як фундаментальний принцип, що лежить в основі всієї системи прав людини на континенті. [10]

У цьому рішенні Комісія визнала Республіку Зімбабве винною у порушенні статей 1 та 7(1) Африканської хартії прав людини і народів. У період між конституційним референдумом 2000 року та парламентськими виборами у Зімбабве спалахнуло насильство. Прихильники правлячої партії вчинили низку порушень прав людини, зокрема сексуальне насильство щодо жінок і дівчат. Уряд Зімбабве, як держава-відповідач, стверджував, що не несе відповідальності за ці діяння, оскільки злочини були скоєні недержавними суб'єктами, дії яких не були офіційно санкціоновані державною політикою. Однак Африканська комісія з прав людини і народів визнала, що держава може бути визнана співучасником порушень, якщо вона систематично не забезпечує захист осіб від посягань з боку приватних осіб, що призводять до порушення прав людини. Комісія водночас підкреслила, що саме на заявникові покладається обов'язок доведення того, що держава сприяла систематичному характеру таких зловживань через всебічне бездіяльне ставлення. У цій справі Комісія дійшла висновку, що Зімбабве порушило права потерпілих на доступ до правосуддя і на справедливий розгляд справи, гарантовані статтями 1 і 7(1) Африканської хартії прав людини і народів. Комісія також вказала, що держава прийняла Указ про помилування № 1 від 2000 року, який передбачав можливість амністії осіб, винних у політично мотивованих правопорушеннях (за винятком вбивств, зґвалтувань та інших тяжких злочинів), і що Зімбабве не проявило належної ретельності в забезпеченні правосуддя для жертв насильства. Комісія зобов'язала Зімбабве провести ретельне розслідування повідомлених злочинів, притягнути винних до відповідальності та забезпечити постраждалим належну компенсацію. Значущість цього прецеденту полягає в тому, що він підтверджує: держава може бути визнана відповідальною за порушення прав людини, вчинені приватними особами, якщо вона не реагує належним чином. Зокрема, якщо держава не виявляє «належної обачності» у справі масових зґвалтувань, вона сама може бути визнана відповідальною за ці порушення.

11 липня 2003 року Асамблея глав держав і урядів Африканського союзу прийняла другий Протокол до Африканської хартії, запропонований Африканської комісією з прав людини і народів. Йдеться про Протокол до Африканської хартії прав людини і народів, що стосується прав жінок в Африці на глобальному рівні.

Протокол Мапуту - це міжнародно-правовий документ, прийнятий в межах Африканського союзу 11 липня 2003 року в місті Мапуту (Мозамбік), який набрав чинності 25 листопада 2005 року. Повна назва - Протокол до Африканської хартії прав людини і народів про права жінок в Африці. Документ є важливою складовою регіонального гендерного законодавства щодо захисту прав жінок. [9]

Протокол Мапуту (2003) є результатом тривалого історичного процесу розвитку прав людини на африканському континенті, зосередженого на специфічних викликах, з якими стикаються жінки в Африці. Його прийняття стало логічним продовженням Африканської хартії прав людини і народів 1981 року, яка, попри свій універсальний характер, не забезпечувала належного захисту гендерних прав. Африканська хартія не містила чітких положень, що стосуються гендерної рівності, репродуктивних прав або захисту від традиційних шкідливих практик. Значний вплив на формування передумов для появи Протоколу справила Четверта Всесвітня конференція з питань жінок, організована ООН у Пекіні у 1995 році, яка надихнула африканські країни розпочати процес регіонального адаптування міжнародних стандартів. Упродовж 1990-2000-х років активізувалися жіночі правозахисні рухи в Африці, такі як FEMNET та Women in Law and Development in Africa (WiLDAF), що посилило суспільний тиск на уряди та регіональні інституції з вимогою створити окремий правозахисний інструмент.

З 1999 року Африканська комісія з прав людини ініціювала консультації з урядами, експертами та громадянським суспільством щодо тексту майбутнього документа. У підсумку 11 липня 2003 року Протокол було прийнято на Саміті Африканського Союзу в місті Мапуту, Мозамбік, а 25 листопада 2005 року він набрав чинності після ратифікації 15 державами-членами. Назва «Протокол Мапуту» походить від місця його ухвалення. Протокол став першим регіональним договором у світі, який юридично закріпив репродуктивні права жінок, включаючи право на безпечний аборт; засудив конкретні форми гендерного насильства, зокрема каліцтвення жіночих статевих органів; і вимагає забезпечення прав жінок в умовах збройних конфліктів. Цей документ є історичним проривом у сфері прав людини в Африці та прикладом прогресивного регіонального підходу до захисту прав жінок.

Серед основних статей Протоколу Мапуту можна підкреслити наступні:

- стаття 14: Права на охорону здоров'я та репродуктивні права. Гарантує жінкам право на контроль над питаннями, пов'язаними з їхньою сексуальністю та репродуктивним здоров'ям. Зокрема, пункт 2(c) передбачає можливість легального аборту у випадках зґвалтування, інцесту або загрози життю чи здоров'ю матері чи плода;

- стаття 6: Питання шлюбу. Встановлює мінімальний вік для вступу в шлюб - 18 років, вимагає добровільної згоди обох сторін і забороняє примусові шлюби;

- стаття 5: Заборона шкідливих традиційних практик. Забороняє жіноче обрізання та інші шкідливі практики, які загрожують здоров'ю або гідності жінки;

- стаття 8: Доступ до правосуддя. Зобов'язує держави забезпечити ефективний доступ жінок до правосуддя, включно з юридичною допомогою;

- стаття 22: Гарантувати право літніх жінок на захист від насильства, включаючи сексуальне насильство, дискримінацію за віковою ознакою, а також право на гідне ставлення;

- стаття 26(2): Фінансування реалізації. Передбачає обов'язок держав-учасниць забезпечити фінансування для реалізації положень Протоколу.

Прикладами реалізації норм Протоколу Мапуту стали численні справи у країнах Африки предметом яких стала дискримінація за статтю або порушення прав жінок. Наведемо декілька прикладів.

Сьєрра-Леоне. У 2019 році Суд Співтовариства Західноафриканських держав (ЕКОВАС) ухвалив важливе рішення у справі проти уряду Сьєрра-Леоне, визнавши дискримінаційною політику, що забороняла вагітним дівчатам відвідувати звичайні школи. Ця політика була запроваджена урядом у 2015 році після епідемії Еболи й передбачала створення окремих шкіл з обмеженим навчальним планом для вагітних дівчат. Проте, ці заклади не надавали повноцінної освіти, що суттєво обмежувало можливості для дівчат у подальшому житті. [11]

Позов до Суду подали правозахисні організації, зокрема Women Against Violence and Exploitation in Society (WAVES), Child Welfare Society, Equality Now та Інститут з прав людини та розвитку в Африці (IHRDA). Вони стверджували, що така політика пору-

шує низку міжнародних зобов'язань країни в галузі прав людини, зокрема Африканську хартію прав людини і народів, Конвенцію про права дитини та Конвенцію ЮНЕСКО про боротьбу з дискримінацією в освіті.

12 грудня 2019 року Суд ЕКОВАС постановив, що заборона на відвідування звичайних шкіл вагітними дівчатами та створення для них окремих закладів є формою дискримінації за ознакою статі та становища, і прямо суперечить міжнародному праву. Суд зобов'язав уряд Сьєрра-Леоне негайно скасувати цю політику, закрити спеціальні школи для вагітних та вжити заходів щодо реінтеграції дівчат до загальноосвітньої системи. Він також наголосив на необхідності подолання стигматизації та забезпечення підтримки для вагітних школярок.

У березні 2020 року уряд Сьєрра-Леоне офіційно оголосив про скасування цієї заборони. Президент Джуліус Маада Біо заявив про прихильність до «радикального включення» у сфері освіти, відкривши шлях до рівного доступу до знань для всіх дітей, незалежно від обставин їхнього життя. [11]

Замбія. У 2008 році Високий суд Замбії виніс знакове рішення у справі 13-річної учениці Р.М., яка була зґвалтована своїм учителем Едвардом Хакасенке. Суд визнав вчителя винним і присудив дівчині компенсацію в розмірі 45 мільйонів замбійських квач (приблизно $14 000) за фізичні та моральні страждання. Суд також встановив відповідальність школи, Міністерства освіти та Генерального прокурора за неналежний нагляд і захист учнів. Це рішення стало важливим прецедентом у сфері захисту прав дівчат у школах та підкреслило значення регіональних гендерного законодавства, таких як Протокол Африканського союзу про права жінок в Африці, ратифікований Замбією у 2006 році.

Висновки

Впровадження Африканської хартії прав людини і народів та Протоколу Мапуту дозволило сформувати систему правових актів регіонального гендерного законодавства та посилити судовий та позасудовий захист прав жінок, зменшити кількість випадків дискримінації за статтю.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 22.08.2024)

2. The Five Hundred And Twenty – Seventh Act Of The Parliament Of The Republic Of Ghana Entitled The Constitution Of The Republic Of Ghana (Amendment) Act, 1996. The Constitution of the Republic of Ghana, (16.12.1996). URL: https://constitutionnet.org/sites/default/files/Constitution_of_the_Republic_of_Ghana.pdf (дата звернення: 22.08.2024)

3. Constitution of the Republic of South Africa, 1996 URL: https://www.gov.za/documents/constitution/constitution-republic-south-africa-1996-04-feb-1997 (дата звернення: 22.08.2024)

4. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ Організація Об'єднаних Націй від 10.12.1948 р., № 995_015. Офіційний вісник України. 2008 р., № 93, Ст. 89.

5. Руднєва О.М. Гендерна рівність у праві України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2002. 18 с.

6. Чижмарь К.І. Міжнародні стандарти рівноправ'я та захисту прав жінок та практика України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2007. 19 с.

7. Опольська Н.М., Бабой А.М., Бабой В.С. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Вінниця: Твори. 2021. 408 с.

8. African Charter on Human and Peoples' Rights, 1986. URL: https://au.int/en/treaties/african-charter-human-and-peoples-rights (дата звернення: 22.08.2024)

9. Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Women in Africa (01.07.2003). URL: https://au.int/en/treaties/protocol-african-charter-human-and-peoples-rights-rights-women-africa (дата звернення: 22.08.2024)

10. Zimbabwe Human Rights NGO Forum v. Zimbabwe (2006). URL: https://achpr.au.int/

en/decisions-communications/zimbabwe-human-rights-ngo-forum-v-zimbabwe-24502 (дата звернення: 22.08.2024)

11. ECOWAS Court orders Sierra Leone to revoke policy banning pregnant girls from mainstream school. URL: https://www.ihrda.org/2019/12/ecowas-court-orders-sierra-leone-to-revoke-policy-banning-pregnant-girls-from-mainstream-school/ (дата звернення: 22.08.2024)

12. Zambian Court Reaches Landmark Decision in Teacher Rape Case. URL: https://wunrn.com/2008/07/zambian-court-reaches-landmark-decision-in-teacher-rape-case/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 22.08.2024)

References

1. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. № 254k/96-VR URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (data zvernennia: 22.08.2024)

2. The Five Hundred And Twenty – Seventh Act Of The Parliament Of The Republic Of Ghana Entitled The Constitution Of The Republic Of Ghana (Amendment) Act, 1996. The Sonstitution of the Republic of Ghana, (16.12.1996). URL: https://constitutionnet.org/sites/default/files/Constitution_of_the_Republic_of_Ghana.pdf (data zvernennia: 22.08.2024)

3. Constitution of the Republic of South Africa, 1996 URL: https://www.gov.za/documents/constitution/constitution-republic-south-africa-1996-04-feb-1997 (data zvernennia: 22.08.2024)

4. Zahalna deklaratsiia prav liudyny: Mizhnarodnyi dokument Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii vid 10.12.1948 r., № 995_015. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2008 r., № 93, St. 89.

5. Rudnieva O.M. Henderna rivnist u pravi Ukrainy: avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.01 Natsionalna yurydychna akademiia Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2002. 18 s.

6. Chyzhmar K.I. Mizhnarodni standarty rivnopravia ta zakhystu prav zhinok ta praktyka Ukrainy: avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.11 Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. Kyiv, 2007. 19 s.

7. Opolska N.M., Baboi A.M., Baboi V.S. Mizhnarodnyi zakhyst prav liudyny: navchalnyi posibnyk. Vinnytsia: Tvory. 2021. 408 s.

8. African Charter on Human and Peoples Rights, 1986. URL: https://au.int/en/treaties/african-charter-human-and-peoples-rights (data zvernennia: 22.08.2024)

9. Protocol to the African Charter on Human and Peoples Rights on the Rights of Women in Africa (01.07.2003). URL: https://au.int/en/treaties/protocol-african-charter-human-and-peoples-rights-rights-women-africa (data zvernennia: 22.08.2024)

10. Zimbabwe Human Rights NGO Forum v. Zimbabwe (2006). URL: https://achpr.au.int/en/decisions-communications/zimbabwe-human-rights-ngo-forum-v-zimbabwe-24502 (data zvernennia: 22.08.2024)

11. ECOWAS Court orders Sierra Leone to revoke policy banning pregnant girls from mainstream school. URL: https://www.ihrda.org/2019/12/ecowas-court-orders-sierra-leone-to-revoke-policy-banning-pregnant-girls-from-mainstream-school/ (data zvernennia: 22.08.2024)

12. Zambian Court Reaches Landmark Decision in Teacher Rape Case. URL: https://wunrn.com/2008/07/zambian-court-reaches-landmark-decision-in-teacher-rape-case/?utm_source=chatgpt.com (data zvernennia: 22.08.2024)

Nadiia V. Zahrisheva,
Candidate of Juridical Science (Ph.D. in Law), associate professor,
Head of the Department of Law Kyiv University of Market Relations,
Kyiv, Ukraine

REGIONAL GENDER LEGISLATION IN AFRICAN COUNTRIES: PROTECTION OF WOMEN'S RIGHTS

This article explores the development and evolution of regional gender legislation in African countries through the lens of women's rights protection and the fight against discrimination. The author analyzes constitutional provisions of selected African states (South Africa, Ghana, Zambia) in comparison with the Constitution of Ukraine, emphasizing the global trend toward recognizing human rights as a

fundamental component of legal order. Special attention is given to international and regional legal instruments, particularly the African Charter on Human and Peoples' Rights (1981) and the Maputo Protocol (2003), which serve as legal foundations for establishing mechanisms to safeguard women's rights on the continent. The Maputo Protocol is identified as a key document that legally enshrines reproductive rights, prohibits harmful traditional practices (such as female genital mutilation), and mandates equal access for women to education, justice, and political participation.

The article also provides practical examples of how these instruments have been implemented, such as court rulings in Sierra Leone (regarding the ban on pregnant girls attending mainstream schools) and Zambia (in a case involving the rape of a schoolgirl by a teacher). These cases highlight the effectiveness of regional human rights mechanisms in combating discrimination.

The article's scientific novelty lies in a systematic analysis of the influence of regional instruments on national legal systems and the shaping of a culture of equality. The methodology includes normative legal analysis, inductive-deductive reasoning, and analytical methods. This work contributes to the development of Ukrainian legal scholarship in the field of comparative analysis of women's rights protection systems.

Keywords: gender, gender legislation, gender equality, international regulation of gender equality, gender policy, protection of women's rights, discrimination, human rights, international legal instrument, normative legal act, legal regulation.